

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СИЛЬНЕ ДУШЕВНЕ ХВИЛЮВАННЯ» У ЧИННОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Протягом тривалого часу законодавець надає вагомому кримінально-правового значення емоційним станам, в яких перебуває особа, яка вчиняє злочин, що впливають на її здатність усвідомлювати свої діяння та (або) керувати ними.

Чинне законодавство України розмежовує злочини з обставинами, які пом'якшують злочинність діяння і обставинами, які обтяжують злочинність діяння. Одним видів вбивств при пом'якшуючих обставинах є умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, передбаченого ст. 116 КК України.

Кримінальне законодавство виокремлює серед інших емоційних станів – юридично-значущий стан особи, яка скоїла злочин. Це – фізіологічний афект. Він розглядається в рамках поняття «сильне душевне хвилювання». Емоції безпосередньо впливають на якість інтелектуального моменту суб'єктивної сторони. Крім того, емоції (особливо негативні) можуть виконувати функції неусвідомлених або усвідомлених вихідних спонукань при скоєнні злочинів й у такий спосіб входити в мотиваційний і вольовий моменти суб'єктивної сторони. Максимальний вплив емоцій під час вчинення злочину, що знижують здатність особи усвідомлювати свої діяння або керувати ними, дає підстави стверджувати, що злочин відбувається в стані сильного душевного хвилювання.

Чинним КК України передбачена відповідальність за умисне вбивство, умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, які були вчинені в стані сильного душевного хвилювання (статті 116, 123 КК України). Відомо і про обставину, яка пом'якшує покарання у зв'язку з вчиненням злочину під впливом сильного душевного хвилювання,

викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого (п. 7 ч. 1 ст. 66 КК України). Однак, законодавець не розкриває суті поняття, а це призводить до різних тлумачень терміна «сильне душевне хвилювання», а значить і до відмінностей у кваліфікації злочинів, які вчинюються в такому стані.

У науково-практичному коментарі до КК України, розкриваючи значення стану сильного душевного хвилювання, зазначається, що станом сильного душевного хвилювання (фізіологічним афектом) є раптовий емоційний процес, зумовлений поведінкою потерпілого, що протікає швидко й бурхливо та певною мірою знижує здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними.

В «Юридичній енциклопедії» фізіологічний афект визначається як короткочасний хворобливий розлад психічної діяльності непсихотичного рівня, що виникає раптово під впливом зовнішніх факторів. Проявляється емоціями гніву або страху, звуженням свідомості, руховим збудженням і діями, спрямованими на знищення подразника.

Тому, доречним буде вважати, що поняття «стан сильного душевного хвилювання» та «фізіологічний афект» не тотожні. Поняття «стан сильного душевного хвилювання» відображає кількісну характеристику емоційної реакції. Хвилювання можна характеризувати будь-якою інтенсивністю, воно буває більш або менш сильним. Але, стосовно афекту на фоні алкогольного сп'яніння можна не погодитись, так як злочини, передбачені статтями 116, 123 КК України, належать до злочинів з пом'якшуючими обставинами, оскільки підставою пом'якшення відповідальності є віктимна поведінка потерпілого, а також знаходження винного під час учинення цих злочинів у стані сильного душевного хвилювання, а сам факт алкогольного сп'яніння нам говорить про обставину, що може обтяжувати злочинність діяння.

Також, стан сп'яніння обумовлює зміни суб'єктивного сприйняття і осмислення ситуації (зокрема, вона може

сприйматися як більш загрозна) і зміни регуляції поведінки (з'являється ригідність, звужує можливість вибору можливих варіантів поведінки). Саме алкоголь впливає на психічні процеси у людини і породжує розлади, які розвивають динаміку афекту. З нашої точки зору буде доречним виключити «афект на фоні алкогольного сп'яніння» із змісту поняття «сильне душевне хвилювання».

Пилипчук О.С., студент НАВС

КРАДІЖКА, ЯК ЗЛОЧИН ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Злочини проти власності, до яких відноситься крадіжка, становлять одну із найпоширеніших і найнебезпечніших груп злочинних діянь. На цьому наголошено в постанові Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 10 “Про судову практику у справах про злочини проти власності”, оскільки дані діяння посягають на одне із найбільших цінних соціальних благ – право власності. Благополуччя громадян та економічна стабільність у суспільстві значною мірою залежать від захищеності власності. [4]

Важливою гарантією реалізації конституційного права володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю виступає передбачена КК України кримінальна відповідальність за злочини проти власності, що закріплена в Розділі VI Особливої частини Кримінального кодексу України “Злочини проти власності”. [1]

У становлення та розвиток теоретичних знань щодо предмета злочинів проти власності значний внесок зробили такі вчені, як М.Й. Коржанський, О.М. Костенко, П.С. Матишевський, М.І. Мельник, П.П. Михайленко, В.О.Навроцький, Б.С. Нікіфоров, В.І. Осадчий, П.В. Олійник, А.В. Савченко, О.В. Смаглюк.